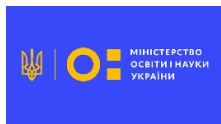

Міністерство освіти і науки України
Національна академія наук України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут обдарованої дитини НАПН України
НЦ «Мала академія наук України»
Кафедра ЮНЕСКО з наукової освіти
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції
«ОБДАРОВАНІ ДІТИ – СКАРБ НАЦІЇ!»

22–28 жовтня 2025 року

Київ
2025

DOI <https://doi.org/10.63437/978-617-7734-40-5-2025-1338>

УДК 37.015.3:376-056.45:004.8:159.922.8(082)

O-13

O-13 Обдаровані діти – скарб нації! : матеріали VI Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 22–28 жовтня 2025 року) / Упоряд.: М. С. Гальченко, В. М. Шульга. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2025. – 1338 с.

ISBN 978-617-7734-40-5

У збірник увійшли статті та тези учасників VI Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Обдаровані діти – скарб нації!», у яких розкрито актуальні наукові та практичні проблеми виявлення, діагностики, розвитку, підтримки та супроводу обдарованої особистості в освітньому середовищі та соціумі, практичний досвід роботи з обдарованими дітьми та молоддю.

Тематика публікацій:

- Сучасні тенденції та філософсько-методологічні засади дослідження обдарованості
- Новітні технології в дослідженні та розвитку обдарованості у світовому освітньому просторі
- Діагностика та моніторинг розвитку обдарованості дітей і молоді в Україні
- Педагогічні інновації в освіті обдарованих учнів
- Соціально-психологічна підтримка обдарованої особистості в умовах воєнного стану
- Штучний інтелект та обдарованість: нові можливості для дослідження, розвитку й підтримки

Видання рекомендовано для науковців, керівників і представників освітніх закладів, інститутів післядипломної освіти, педагогічних працівників усіх ланок системи освіти, психологів, соціологів та інших фахівців.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

УДК 37.015.3:376–056.45:004.8:159.922.8(082)

10. Munich studies of giftedness / Heller K.A. (Ed.). – Berlin: LIT Verlag Dr. W. Hopf, 2010.
11. Furnham A., Arteche A., Chamorro-Premuzic T., Keser A., Swami V. Self- and other-estimates of multiple abilities in Britain and Turkey: A cross-cultural comparison of subjective ratings of intelligence // International Journal of Psychology. – 2009. – Vol. 44. – No 6. – P.435–442.

Столяренко Ок. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Вінницького національного технічного університету,
oksanny-81@ukr.net

Столяренко Ол. В.,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки і освітнього менеджменту
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
olena-best@ukr.net

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА В КОНТЕКСТІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА СУПРОВОДУ ОБДАРОВАНОСТІ: МОДЕЛІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОЛІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ED-TECH

Анотація. У статті досліджено трансформацію педагогічної ролі викладача в умовах інтенсивної інтеграції цифрових технологій (EdTech), зокрема у контексті роботи з обдарованими здобувачами освіти. Обґрунтовано, що традиційна роль педагога, орієнтована на трансляцію знань, є недостатньою для ефективної ідентифікації та супроводу обдарованості. Визначено ключові компоненти цифрової компетентності викладача, необхідні для використання аналітичних інструментів ШІ та адаптивних платформ для створення індивідуальних траєкторій розвитку обдарованих студентів. Запропоновано модель трансформації педагогічної ролі від "транслятора" до "цифрового фасилітатора" та "дизайнера персоналізованого навчального досвіду". Наукові результати включають окреслення функціоналу ШІ-інструментів для раннього виявлення потенціалу та динамічного моніторингу прогресу обдарованих.

Ключові слова: цифрова компетентність, обдарованість, EdTech, штучний інтелект, персоналізоване навчання, трансформація педагогічної ролі, адаптивні платформи.

Abstract. The article explores the transformation of the teacher's role amid the intensive integration of digital technologies (EdTech), particularly in the context of working with gifted students. It substantiates that the traditional teaching role, focused on knowledge transmission, is insufficient for the effective identification and support of giftedness. Key components of the teacher's digital competence necessary for

utilizing AI-powered analytical tools and adaptive platforms to create individual development trajectories for gifted students are identified. A transformation model for the teaching role from a "transmitter" to a "digital facilitator" and "designer of personalized learning experience" is proposed. Scientific findings include outlining the functionality of AI tools for early potential detection and dynamic monitoring of gifted students' progress.

Keywords: digital competence, giftedness, EdTech, artificial intelligence, personalized learning, pedagogical role transformation, adaptive platforms.

Сучасна педагогіка стоїть перед викликом ефективного розвитку індивідуальних здібностей кожного студента, особливо тих, хто виявляє ознаки обдарованості. Традиційні методи ідентифікації та супроводу обдарованих осіб часто є суб'єктивними, статичними та недостатньо гнучкими для динамічної адаптації навчального контенту. Водночас, інтенсивне впровадження освітніх технологій (EdTech) та інструментів на основі штучного інтелекту (ШІ) відкриває нові можливості для персоналізації навчання [1]. Проблема полягає у розриві між технологічними можливостями (створення адаптивних траєкторій, прогностичний аналіз) та недостатнім рівнем цифрової компетентності викладача, необхідним для інтеграції цих інструментів у процес виявлення та супроводу обдарованості. Потрібно визначити, якою має бути трансформована педагогічна роль у цьому цифровому контексті.

Аналіз наукової літератури свідчить про зростаючий інтерес до двох взаємопов'язаних сфер: цифрова компетентність педагогів та застосування технологій у роботі з обдарованими.

Дослідження колективу на чолі з Мері Бінклі [3] підкреслюють, що компетентності 21-го століття, включно з критичним мисленням та цифровою грамотністю, є критично важливими для педагога. Проте Крістіна Редкер [7] у своїй праці DigCompEdu акцентує, що цифрова компетентність викладача має бути орієнтована не лише на інструментальне використання технологій, а й на педагогічну складову - застосування технологій для поліпшення викладання та навчання. У контексті обдарованості, роботи Франсуа Гане [5] фокусуються на розрізненні між природними обдаруваннями та розвиненими талантами, що вимагає динамічного моніторингу процесу розвитку. Дослідження колективу на чолі з Сінї Ченом [4] прямо вказують на потенціал ШІ в освіті для створення персоналізованих навчальних середовищ та автоматизованого оцінювання, що є критично важливим для обдарованих, які швидко засвоюють матеріал.

Незважаючи на ці напрацювання, бракує цілісної моделі, яка б чітко окреслювала, як саме цифрова компетентність викладача повинна трансформуватися для ефективної роботи в системі ідентифікації обдарованості, що використовує аналітичні можливості EdTech.

Актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю відповісти на низку ключових викликів сучасної освіти. По-перше, існує нагальна потреба у подоланні суб'єктивності: використання ШІ-аналітики дозволяє мінімізувати суб'єктивізм у процесі ранньої ідентифікації обдарованості, оскільки таке виявлення базується на об'єктивних даних про швидкість засвоєння матеріалу, складність розв'язаних завдань та когнітивні патерни студентів [4]. По-друге, дослідження актуальне для забезпечення індивідуалізації навчального процесу: обдаровані студенти вимагають випереджувального та поглибленого контенту, а цифрові платформи та адаптивні навчальні системи надають можливість автоматично генерувати та коригувати цей контент відповідно до їхнього унікального темпу та інтересів. По-третє, актуальність полягає у необхідності трансформації професійної підготовки: наявні програми підготовки педагогів часто не відповідають викликам цифрової епохи, особливо у сфері спеціалізованої роботи з обдарованими, тому дослідження сприяє формуванню нової компетентнісної карти для викладача.

Метою статті є обґрунтування та розробка моделі трансформації педагогічної ролі викладача в контексті роботи з обдарованістю, визначення ключових складових його цифрової компетентності, необхідних для ефективної інтеграції EdTech-інструментів у процеси ідентифікації, супроводу та персоналізації навчання обдарованих здобувачів освіти.

Науковим результатом дослідження є виокремлення трьох спеціалізованих компонентів цифрової компетентності, які є критичними саме для ефективної роботи викладача з обдарованістю. По-перше, це аналітико-прогностична компетентність, що передбачає здатність працювати з великими даними навчання (Learning Analytics), які збираються EdTech-платформами. Цей компонент включає вміння інтерпретувати показники швидкості прогресу, когнітивних помилок, часу відповіді та інші метрики, які слугують об'єктивними індикаторами обдарованості [4]. Відповідно, викладач повинен уміти налаштовувати прогностичні моделі штучного інтелекту для раннього виявлення прихованого потенціалу. По-друге, необхідною є компетентність дизайну адаптивного досвіду, яка виходить за рамки простого використання технологій, вимагаючи здатності не лише використовувати, а й проектувати гібридні та повністю цифрові навчальні модулі. Ці модулі мають автоматично адаптуватися до унікальних потреб обдарованих студентів, що вимагає ґрунтовних знань про архітектуру адаптивних систем та вміння інтегрувати зовнішній поглиблений контент. По-третє, критично важливою є етико-безпекова компетентність, що передбачає вміння забезпечити конфіденційність та безпеку чутливих даних студентів (психологічних, біометричних, навчальних), зібраних ШІ-інструментами, а також чітке розуміння етичних меж використання ШІ в педагогічній діагностиці [7].

Запропоновано модель трансформації ролі викладача від "транслятора знань" до "цифрового фасилітатора обдарованості" (див. Таблицю 1).

Таблиця 1. Модель трансформації ролі викладача в роботі з обдарованістю.

Традиційна роль	Трансформована роль	Основна функція в роботі з обдарованістю
транслятор знань	цифровий фасилітатор	Керування адаптивною екосистемою, координація роботи ШІ та студента.
оцінювач (контролер)	аналітик даних	Використання Learning Analytics для прогностичної ідентифікації та моніторингу прогресу.
розробник контенту	дизайнер досвіду	Створення гіпер-персоналізованих траєкторій та інтеграція поглибленого (олімпіадного) контенту.
наставник-предметник	коуч-ментор	Розвиток метакогнітивних навичок, емоційного інтелекту та критичного мислення в умовах надлишку цифрової інформації.

Головний науковий результат: ефективність супроводу обдарованості залежить від спроможності викладача делегувати ШІ рутинні, діагностичні та адаптивні функції, зосередившись на людиноцентричних аспектах – менторстві та розвитку креативності [6].

Інтеграція EdTech дозволяє вирішити низку завдань, які були недоступні традиційним педагогічним методам, зокрема це стосується функціоналу ШІ-інструментів для супроводу обдарованості. По-перше, забезпечується рання ідентифікація: системи на основі машинного навчання (ML) здатні аналізувати десятки тисяч навчальних взаємодій, виявляючи атипові патерни (як-от несподівані стрибки в логіці або здатність вирішувати задачі вищого рівня складності) задовго до того, як ці ознаки може помітити людина. Це мінімізує суб'єктивність педагогічних оцінок та забезпечує об'єктивну базу для прийняття рішень про подальший супровід. Прогностична аналітика може вказувати на потенціал навіть до того, як він проявиться у формалізованих тестах. Таким чином, ШІ виступає як надійний скринінговий інструмент.

По-друге, досягається динамічна адаптація: адаптивні платформи забезпечують випереджувальне навчання, автоматично подаючи контент наступного рівня складності, що є критично важливим для запобігання втраті мотивації обдарованими студентами через нудьгу. Ці системи постійно коригують навчальну траєкторію в режимі реального часу, пропонуючи не лише складніші завдання, але й завдання, що відповідають специфічним, вузьким інтересам обдарованої особи. Це створює відчуття персонального виклику та підтримує високий рівень залученості. Обдаровані студенти отримують можливість рухатися власним темпом, не будучи прив'язаними до середнього

рівня групи. Адаптація поширюється також на формати подачі інформації, оптимізуючи сприйняття відповідно до когнітивного стилю.

По-третє, цифрові інструменти сприяють створенню портфоліо, дозволяючи автоматично генерувати індивідуальні цифрові портфоліо досягнень, включаючи проєктну роботу, участь у віртуальних наукових співтовариствах та результати неформальної освіти. Ці динамічні портфоліо є набагато більш повними та репрезентативними, ніж традиційні паперові досьє. Вони можуть містити відеозаписи захисту проєктів, інтерактивні моделі та посилання на зовнішні публікації. Автоматичне збирання даних заощаджує час викладача і студента, дозволяючи зосередитися на змістовному розвитку. Крім того, ШІ може аналізувати ці портфоліо, виявляючи міждисциплінарні зв'язки та унікальні комбінації навичок. Це дає можливість для точнішого планування траєкторії професійного зростання обдарованої особи в довгостроковій перспективі.

Отже, дослідження підтверджує, що ефективна ідентифікація та супровід обдарованості в 21-му столітті неможливі без глибокої інтеграції EdTech та радикальної трансформації ролі викладача. У цьому контексті ключовою для розвитку педагогіки обдарованості є проблема розриву між значними технологічними можливостями та наявною компетентністю педагога. Отже, цифрова компетентність викладача повинна бути розширена за рахунок аналітико-прогностичної компетентності та компетентності дизайну адаптивного досвіду для забезпечення ефективної роботи з обдарованими здобувачами освіти. З огляду на це, модель трансформації ролі викладача у "цифрового фасилітатора обдарованості" є обґрунтованою та необхідною: педагог має цілеспрямовано зосередитися на менторстві, етиці та розвитку креативності, делегуючи при цьому функції діагностики та адаптації контенту системам штучного інтелекту. Відповідно, подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на розробку уніфікованих методик вимірювання аналітико-прогностичної компетентності педагогів та створення навчальних програм для підготовки нового покоління "цифрових фасилітаторів обдарованості".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Столярченко Ол. В., Столярченко Ок. В. Формування інформаційної культури фахівців – важлива умова інноваційного розвитку освіти. Інноваційні технології XXI століття: зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький : Вид-во МАУП, 2024. Вип. 9. 94 с. НДДКР УкрІНТЕІ: 0123U104484 (II Всеукраїнська конференція Інноваційні технології як основа професійного становлення особистості (до Дня науки) С. 54–63.
2. Barak M. Teachers' digital competence in the twenty-first century: An analysis of constructs and 348 assessment criteria. *Technology, Pedagogy and Education*. 2017. Vol. 26, № 4. P. 435–454.

3. Binkley M., Erstad O., Herman J. et al. Defining twenty-first century skills. Assessment and Teaching of 21st Century Skills. 2012. P. 17–66.
4. Chen X., Zou D., Cheng G., Xie H. A review of research on Artificial Intelligence in Education: a focus on personalized learning and evaluation. Educational Technology & Society. 2023. Vol. 26, № 1. P. 1–18.
5. Gagné F. From giftedness to talent: The DMGT model revisited. Gifted and talented international. 2003. Vol. 18, № 2. P. 81–91.
6. Hanushek E. A., Woessmann L. The economic importance of gifted students. Journal of Economic Perspectives. 2011. Vol. 25, № 3. P. 131–150.
7. Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators (DigCompEdu). Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. 132 p.

Стрельников В. Ю.,

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри філософії і економіки освіти,
Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського,
strelnikov.poltava@gmail.com*

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ НА КУРСАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДО ОВОЛОДІННЯ АКТУАЛЬНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНOSTІ

Розглядаються сучасні підходи до професійної підготовки педагогічних працівників у системі неперервної освіти з метою формування їхньої готовності до застосування актуальних технологій розвитку обдарованості учнів. Визначено сутність поняття «педагогічна готовність до роботи з обдарованими дітьми», проаналізовано сучасні технології підтримки та розвитку дитячої обдарованості. Розкрито можливості курсів підвищення кваліфікації як важливого середовища професійного зростання педагогів, спрямованого на осмислення й впровадження компетентнісного, фасилітаційного, діяльнісного та акмеологічного підходів у роботі з обдарованими учнями.

Ключові слова: обдарованість, підвищення кваліфікації, педагогічна готовність, сучасні технології, фасилітаційний підхід, неперервна освіта.

Annotation: Modern approaches to professional training of teachers in the system of continuing education are considered in order to form their readiness to apply current technologies for the development of giftedness of students. The essence of the concept of "pedagogical readiness to work with gifted children" is determined, innovative technologies for supporting and developing children's giftedness are analyzed. The possibilities of advanced training courses as an important environment for the professional growth of teachers, aimed at understanding and implementing competency-based, facilitation, activity-based and acmeological approaches in working with gifted students, are revealed.